

„Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010-2020” keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi eelnõu avaliku arutelu protokoll

Tallinn,

17.07.2009

Toimumise koht: Keskkonnaministeerium, Narva mnt 7a, I korruse saal

Koosoleku algus: 14:00

Koosoleku lõpp: 15:40

Koosolekut juhatas: Rein Raudsep Keskkonnaministeeriumi (KKM) keskkonnakorralduse ja- tehnoloogia osakonna juhataja

Protokollijad: Katrin Ritso AS Maves (ekspertgrupi liige) ja Ave-Õnne Õnnis (KKM maapõue büroo spetsialist)

Arutelust osavõtjad registreerimislehtede järgi: Marileen Aigro, Kadi Alatalu, Rein Einasto, Oleg Epner, Mart Jüssi, Tõnis Kattel, Aleksander Kozlov, Margus Kõukhna, Vladimir Libman, Maigi Meri, Madis Metsur, Merilin Mõistlik, Boris Oks, Aivar Pajupuu, Enno Rebane, Katrin Ritso, Ants Talioja, Indrek Tamm, Aive Telling, Ivar Marist, Heini Viilup, Rein Voog.

Rein Raudsep avab keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi avaliku arutelu ja tutvustab päevakorda milles on:

1. Lühiülevaade arengukava seisust.
2. KSH programmi tutvustus.
3. Küsimused ja vastused ning ettepanekud.
4. Sõnavõttud.

1. Rein Raudsep esitab ülevaate „Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010-2020” koostamise seisust.

2. Madis Metsur tutvustab oma ettekandes KSH programmi järgmisi peatükke: KSH objekt, ulatus, arengukava prioriteetsed suunad, KSH vajadus, eemärgid, läbiviimise kord, arengukava elluviimise keskkonnamõju, KSH metoodika, alternatiivide võrdlus ja analüüs, KSH aruandlus ja tulemuste arvestamine, ajakava, avalikustamine ja osapoolte kaasamine. Edasi teeb Madis Metsur ettepaneku huvitatud isikute ja organisatsioonide nimekirja täiendamiseks. Ettepanekute ning küsimuste esitamise vastuvõtt KSH programmi kohta lõpetakse tänase kuupäevaga.

Ettekanne on kättesaadav aadressil: <http://www.envir.ee/ehitusmaavarad>.

3. Seejärel avab Rein Raudsep tänase arutelu küsimuste vastuste ja ettepanekute vooru.

Ants Talioja: kuidas on võimalik et Nabala karstialale algatati kaevandusloa taotluse menetlemisprotsess otse Natura ala kõrvale

Rein Raudsep vastab: kui kaevandamisloa taotlus vastab nõuetele oleme kohustatud selle Keskkonnaministeeriumis menetlusse võtma. Menetluse käigus selguvad probleemid, tehakse keskkonnamõju hindamine. Taotluse esitamine ei tähenda automaatselt maavara kaevandamisloa andmist.

Rein Einasto: üheks paljude probleemide põhjuseks on keskkonna ebapiisav formuleering, meie oleme täiesti või peaaegu välja jätnud vaimse keskkonna. Vaimne keskkond - see on ka inimkeskkond, me räägime muidugi elanikkonnast, aga me ei rõhuta seda, mis on seotud

stresside jt selliste asjaoludega, mis väga olulisel määral kujundavad meie probleeme. Teiselt poolt kaevandamine samuti. Seda probleemi tuleb edaspidi sügavuti edasi arutada.

Rein Raudsep: juhtgrupp tegi ettepaneku KSH programmi sisse viia ka sotsiaalmajanduslik aspekt. Sotsiaalmajanduslik osa katab esitatud mõtet osaliselt. Seal on erinevad tasandid, sotsiaalmajanduslik pool on üldine, Teie esitatud mõte on väga detailne.

Mart Jüssi: kas veevarude ja põhjavee seisund vääriks KSH's suuremat tähelepanu kui ehitusmaavarad? Kas ei peaks põhjavee valdkonnas tegema põhjalikumaid uuringuid, sest senised praktikad on kompensatsioonimeetodid, kui vesi kaevust ära kaob. Kui me räägime veest kui strateegilisest maavarast laiemalt ja suuremas plaanis, kas ei peaks tegema ja prognoose 30-50 aasta peale, et mis vee väärtus või seisund sel ajal võiks olla.

Madis Metsur: see kui palju meil Eestis vett on sõltub sademetest ja piirkonna temperatuurist. See, mida inimene suudab vee kvantiteedile teha, võib põlevkivibasseinis näha. Mingi osa energiast läheb vee ringipumpamiseks, aga kui iga aasta sajab endiselt vihma, siis vesi ära ei lõpe. Füüsiliselt meil vesi ära ei lõpe. Palju tõsisem oht on see, et võib vee ära mürgitada ohtlike ainetega, kuid kaevandamine pole selle juures nii oluline küsimus. Ringipumpamisega me veebilanssi ära ei riku, see sõltub sademetest ja aurumisest.

Rein Raudsep: meie eesmärk on maavara niimoodi kaevandada, et ei tekiks ka paikset olukordi, kus veetase alaneb niivõrd, et tuleb täiendavaid kulutusi teha.

Mart Jüssi: kaevandusest eemaleulatuv mõju on oluline aspekt, mida vee kaudu peaks vaatama. Kui karstialal on Natura kaitseala ja kaevandus kõrvuti, võib veetaseme kukkumine kümnetes sentimeetrites mõjutada teatud alasid, mida taastada pumba tagurpidi töölepanemisega ei saa. Kaasajal üldisemas keskkonnakontekstis tundub, et väga palju hoolitsetakse, et pumbad oleks väga head ja kõige õigemad, aga keegi ei hoolitse enam kaevude eest. Soovitan ehitusmaavarade kaevandamise kontekstis veele anda teatud lisandkaal.

Madis Metsur: need asjad, mida küsite on võimalik arengukavasse panna. Meil on hüdraulika ja sellised teised asjad sajandite vanusega teadused. Me teame, et kui pumpame siit nii palju, siis alaneb veetase seal niipalju. Loomulikult tuleb need lahendada. Samal ajal mis puudutab veest sõltuvaid elupaiku, kus veetase peab olema kindlal sügavusel, siis loomulikult neile see mõjub. Me tegeleme sellega, aga see pole nii globaalne küsimus, et ehitusmaavarade pärast kaob vesi ära Eestis. Kohtadel tuleb need asjad lahendada.

Rein Raudsep: vee osas püüame asju lahendada niimoodi, et poleks vesi rikutud ja et ei peaks niipalju vett pumpama ühest kohast teise.

Rein Einasto: meil on looduskeskkonda ülimalt vähe, pea kõik on kultuurikeskkond. Pärandkultuuri probleemid peaksid ka kuskil olema kajastatud, see on juba kultuurikeskkond. Kas pärandkultuur on programmis arvesse võetud kui üks kaitstav objekt?

Madis Metsur: kirjutame vastava märksõna endale KSH programmi, aga seda tuleks siis riigis tervikuna vaadata, me ei saa ühes kitsas arengukavas kogu pärandkultuuri või kultuspaikade kaitset võtta põhitegevuseks. Me märgime selle endale üles.

Rein Raudsep: arengukava tasemel saab seda teha üldiselt, arengukava ei ole juhtumipõhine.

Enno Rebane: loodetavasti meil jääb alles ikka ehitusmaavarade arengukava mitte vee arengukava. Meil on kirjas aidata kaasa arengukava kooskõlla saamisele teiste keskkonnavaldkondade eesmärkidega, on kirjas hästi palju erinevaid muid strateegiaid ja kavasisid. Ma loodan, et need muud ei ole dogmad. Arengukava ja selle hindamise käigus võib tulemus olla selline, mis mõjutab siis teisi või võib mõjutada kavasisid, ka see võimalik.

Et meil pole üksnes hästi palju kõiksugu asju, mis on pandud üheselt paika ja teistpidi ei saa midagi muuta. Ei saa olla nii, et meil tekib täielik konsensus, või saab?

Madis Metsur: vaevalt seda täielikku konsensust ühes etapis tekib, niipalju kui see aeg võimaldab püüame teha ettepanekud nende asjade paremaks sidumiseks. Ideaalseks see ei lähe, me lähtume sellest, et neid strateegilisi prioriteete ikkagi püüda lahendada ja nendega arvestada.

Enno Rebane: kas neid teisi kavasid on ka läbi meie kava võimalik muuta?

Madis Metsur: jah, kui see on põhjendatud,

Rein Raudsep: kui arengukava on vastu võetud Vabariigi Valitsuse tasemel, siis on seda lihtsam korrigeerida. Keerulisem on olukord arengukavadega, mis on Riigikogus vastu võetud. Siis on protsess pikem, aeganõudvam.

Boris Oks: see esimene osa arengukavas, on selline statistiline materjal, mis räägib kus, millal palju on olemas maavara, seal ei ole tootmise varianti või alternatiivi jne. Kuidas Maves hakkab tegema keskkonnamõju hindamist, kui ei ole tegevusi täpsustatud. Selle praegu valminud töö järgi ei saa keskkonnamõju teha.

Rein Raudsep: valminud uurimistöö ei ole arengukava, see on eeltöö, olukorra konstateering, tulevikuperspektiivid, eksport ning import jne. Arengukava tegemine käib käsikäes KSH-ga. Kord jõuab üks natuke ette, siis teine. See on kõige ökonoomsem tegutsemisviis, mis on terves Euroopa Liidus vastu võetud.

Madis Metsur: praktikas on nii, et teeme kordamööda ettepanekuid, vastastikku ja koos.

4. Kuna küsimusi ja ettepanekuid rohkem polnud, avab Rein Raudsep tänase sõnavõttude voo; sõnavõttudega soovitatakse jääda 3 minuti piiresse.

Enno Rebane: ettekandes näidatud tabelis, kaua jätkub mingis regioonis maavara, võiks juures olla ka kaevandamisvõimsuse mahud. Osa karjääre, mis annavad varustuskindluse Põhja-Eestis, ei pea kindlasti 17 aastat vastu, seega lisaks aastatele peaks ka mahtusid arvestama. Keskkonnaministeeriumi kodulehel olevas programmis olnud keskkonnamõjud ja tegurid veidi erinesid nendest, mis siin näidati. Maakasutus ja maastikud näiteks.

Madis Metsur: me täiendame neid, et selgem oleks.

Enno Rebane: väga harva on kuulda, et ehitusmaavarade transpordil on keskkonnamõju olemas, kui räägitakse ehitusmaavaradest. Sageli öeldakse, et neid võib viia igale poole. Loodan et ehitusmaavarade transpordi keskkonnamõju jääb ikka päevakorda nagu näidati, nii et kõik keskkonnaaspektid jäävad käsitlusele, tänan Teid selle eest.

Rein Raudsep: see täna näidatud tabel on resultaat, siin võeti arvesse mahtusid ja varu, varu on jagatud kasutusmahuga ja on saadud aastad. Seda mis Te ütlesite, on võimalik arvestada arengukava põhidokumendis. Mis puudutab transporti, siis pidas M. Metsur ettekandes silmas nii majanduslikku kui keskkonnamõju. Palju on juhtumeid, kus kaevandamine polegi nii negatiivse mõjuga, kuivõrd kaevise karjäärist väljaviimine. See tingibki olulisel määral elanike kaebusi. Koostatav arengukava ei ole juhtumipõhine. Siin oli näidatud kuus regiooni, mis olid võetud OÜlt Inseneribüroo Steiger tellitud uurimistööst. Loa andjale ja üldsusele tarbijana pole oluline, et just see karjäär funktsioneeriks.

Rein Einasto: keskkonnakäsitlus ei ole piisavalt kompleksne. Suur progress on kahtlemata küll viimastel aastatel toimunud, arutelud on saanud hoopis komplekssema käsitluse. Inimese pool kaheks jagada, riik on ka inimene, inimese pool aga see on see üldine. Teine pool on see ettevõtja kaevandaja, kolmas pool on see, kes oleks nagu lihtrahvas, see, kes on senini vastu olnud. Miks me ei võiks probleemi seada nii, et selle kohaliku inimese heaks me teeme

teenuse, teeme näiteks ilusa veekogu, kaevandamine oleks siis vahend. See on oluline punkt, et tõsta kohaliku inimese huvi. See peab olema nii lõpuni projekteeritud, et oleks näha, mis on lõppresultaat. Praegu me lõppresultaati alguses ei näe. Vesi, veepealne ja veealune kaevandamine, enne ei tohiks vee alla minna, kui on head kaevanduskohad vee pealt kaevandatud. Jääkressursid, enne ei lähe uusi kaevandama, kui jääkressursid on välja kaevandatud. Loodusehoid ja kultuurikeskkonna hoid on see, et me liigseid kaevandusi enne ei tee, kui kõik senine on tehtud täiesti korda. See on prioriteet ja seda peaks arengukavas rohkem rõhutama. Tulemusi ma arengukava koostamises selgelt ei taju veel kahjuks.

Rein Raudsep: praegu ei saagi seda tajuda, kuna arengukava ja KSH pole veel valmis. Kahtlemata tuleb neid asju arvesse võtta. Tegelik olukord on keerulisem, ühes kohas saame varu karjääris lõpuni kaevandada, aga teises kohas tekib olukord, et kusagil mujal on ehitusmaavara vaja, 100-200 km eemal.

Madis Metsur: üks võimalik soovitus elukorralduses on see, et teeks mingid lihtsad selged ja väiksed sammud enne ära. Lahendame esmajärjekorras jõukohased küsimused, näiteks tolm, joogivesi, need mida me saame lahendada 4-5 aasta jooksul. Ja siis lähme nende suuremate asjadega järk-järgult edasi.

Rein Einasto: ma olen väga nõus ainult, et väga paljus võib siis juba hilja olla. On palju asju pärandkultuuriga, et kui me kohe ei võta abinõud tarvitusele, võib viie aasta pärast mõned asjad olla lõplikult likvideeritud. Seda situatsiooni Eestis ei peaks olema.

Madis Metsur: ei vaidle vastu, neid probleeme ei lahendada nõ muu töö sees, seda tuleks lahendada teist rida pidi, meil on MTÜd, seltsid jne. Saab taotleda vastavatest fondidest raha. See peab põhinema muudel initsiatiividel, see ei aita, et me ehitusmaavarade arengukavaga lahendame neid küsimusi. Me saame selle ära mainida, kuid ei saa põhitähelepanu pöörata.

Rein Raudsep: kommentaariks, härra Einasto rääkis väga õigesti, et siis on võib-olla hilja, hr Jüssi rääkis veest. Me oleme sammukese taga, et kui veetase on alanenud, hakkame midagi tegema. Arengukavas saame panna üldised jooned maha, me ei saa öelda, et seal külas tuleb seda ja seda säilitada, üldiselt tuleb säilitada ja seda tuleb arvestada kui mingit tegevusluba välja antakse.

Mart Jüssi: loodusseaduste menetlemine Riigikogus ei too mõistlikku tulemust kuna neid muuta ei saa. Need ehitusmaterjalid, millest ehitatakse töötavaid ökosüsteeme, ei ole veel inimeste valduses. Peaks arvestama, et kui mingeid muutusi maakeral teeme, võiks rakendada ettevaatusprintsipi hinnangutes. Mitte nii, et lahendame ühe väikese ülesande ja selle väikse ülesandega põhjustatud probleemi lahendamiseks meil võimeid ja võimekust ei jätku.

Rein Raudsep: me anname oma partneritega parima, et paremat tulemus saada. Suur tänu teile, võimaluse piires me arvestame kõike väljaõeldut.

Rein Raudsep: võtab teema kokku ning lõpetab koosoleku, tänades kõiki osavõtjaid ja lubab, et võimaluse piires arvestatakse tehtud ettepanekuid.

Arutelu juhatas

Arutelu protokollisid

Rein Raudsep

Katrin Ritso

Ave-Õnne Õnnis

Lisa: osavõtjate registreerimislehed